AÑA 12

6

SEPTEMBER 1981

skol & komunidat

SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA SIMAR

redaktie: c. tromp, u. lim-a-po, r. oomen, h. oplaat, q. maduro.
redaktie-adres: kantoor simar, sabana blanco 36 - *bank:* a.b.n., banknr. 31.47.886.
layout en fotografie: r. de graaff - *drukker:* v.a.d. - *abonnementen:* ned. antillen naf. 25,— per jaar, nederland naf. 25,— per jaar (zeepost), luchtpost naf. 40,— per jaar, overige landen naf. 25,— per jr.
simar, sindikato di maestronan di aruba, sabana blanco 36, p.o.b. 582, oranjestad, tel. 24219 - *bestuur:* madonna stephens, voorz., carla kelkboom, sekr., henk weustink, penningm., veronica paul, 2e sekr., mercedes van der hans-orman, 2e penningm., arturo oduber, comm.
sekretaresse kantoor: mevr. f. alexander - *vergaderplaats:* sabana blanco 36, tel. 24219, simarleden die hier willen vergaderen kunnen de sleutel op het kantoor afhalen - *banken:* banco barclays antiliano v-224-1, algemene bank nederland 31.47.886, *nieuwe leden:* kunnen iedere dag opgegeven worden op het kantoor, sabana blanco 36

skol

aña 12 - no. 6 - september 1981

Kuminsamento di un otro aña eskolar

Dia 13 di ougustus un otro aña eskolar a kuminsa pa e skolnan aki na Aruba i tradishonalmente esaki ta wordo kompaña pa e mesun problemanan ku nos konose pa hopi aña kaba.

Pa kuminsa, hopi skol mester a kuminsa sin material of ku poko so. Remarkabel ta ku ta mas tanto e skolnan publiko, ku ta kai direktamente bou di gobierno insular, tin e problema di material ku no a yega ainda, mientras ku for di yanuari e skolnan a orde esaki kaba. Esaki ta un muestra di e preokupashon di gobierno insular pa ku nos enseñansa? Pa kolmo hopi di e skolnan publiko ta ensera enseñansa pa muchanan den sirkunstansianan menos afortuná i di e manera aki ta wordo perhudika pió ainda dor di e pober maneho di e gobierno insular pa ku nos enseñansa. Dios sa ki dia e materialnan lo yega. Sa pasa hopi biaha, ku esaki ta yega despues di pasku di resurekshon, den kaso di nos enseñansa un resurekshon un poko lat!

E aña eskolar a kuminsa ku problema atrobe.

Tambe hopi di nos koleganan a wordo konfrontá na ultimo ora ku un traslado i te asta k'un retiro. Voral e parti femenino di nos koleganan tin ku sufri di e "medidanan" di ultimo ora. Nos a tende di varios kaso na unda maestronan a wordo perhudiká, djis pasó nan ta kasá of te asta djis pasó nan ta muher. Ta intolerabel ku kada aña atrobe e mayoria parti di nos edukadornan (e parti femenino ta forma e parti mas grandi) mester drenta un periodo di inseguridat enkuanto nan trabou pa e sigiente aña.

Ta bira tempo ku gobierno ta bin ku un maneho drechi enkuanto esaki pa kita e deskrepansia entre e derechonan di un maestro i un maestra.

Fuera di tur esaki tur e skolnan atrobe mester kuminsa ku bukinan (si nan a yega) di antaño. Ta un berguensa pa nos enseñansa ora bo mira kiko nos muchanan tin ku siña ora nan habri nan bukinan di aardrijkskunde, geschiedenis i taal. Materia bieuw, falso i ku tin nada di haber ku e realidat den kual nos ta biba aktualmente. Voral den e fase aktual di dekolonisashon nos ta di opinion ku bo mester siña bo mucha lo mas tanto posibel di su mesun kultura i pa siñé ekspresa su mes den su mesun idioma optimalmente di manera ku despues e por partisipa optimalmente den e desaroyo di su komunidat.

Ni di un intento pa drecha tur esaki bo ta ripara algo den nos enseñansa. O.K., nos sa ku tin algun komishon ta trahando riba desaroyo di leerplan pa algun "vak". Nos tin

hopi respèt pa e personanan ku ta duna nan tempo pa hasi esaki, pero awor ta bira tempo pa gobierno tuma medidanan pa introdusi e produkto di e komishonnan aki den nos enseñansa, pa kuminsa den un forma eksperimental. Ta di e parti gubernamental aki nos no ta wak nada ainda! Den e kuadra aki nos kier mustra tambe un biaha mas riba e problema di introdukshon di papiamento den nos enseñansa. Ta bira tempo ku porfin den e asunto aki ta bin mas klaridat. Nos ta spera ku e mandatarionan ta pone politika un banda den e asunto aki i laga e bienestar di e alumnonan i e pueblo en general prevalese, di manera ku mas pronto ku ta posibel nos por yega na introdukshon di papiamento, basá riba un investigashon sientifiko.
Tambe tin e protokol di M.T.S. ku ainda mester wordo ehekutá na un manera desente. En konekshon, ku esaki nos ta di opinion ku gobierno no kier tuma esaki mucho na serio. Nos ta konsiderá e echo ku gobierno insular a kita e siman di welga for di e salarionan di e maestronan den su totalidat, nèt promé ku vakansi a kuminsa, komo un sankshon, violando asina e protokól. Nos no ta kontra ku e dianan di welga ta worde kita for di nos salario i esei ta pará den e protokol ku Simar a firma tambe. Pero te ainda no tin un akuerdo ku B.C. tokante e kuestion ta kuá dianan nos tabata welgando i ta kuá dianan nos a worde strobá di bai traha a konsekuensia di e problemanan den partido MEP e tempo ei. Pakiko B.C. tòg a kita e 3 ultimo dianan, esta 6, 7 i 8 di mart, mientras ku no tin un akuerdo ainda tokante e dianan aki? (Ademas nan tambe a kita un dia, ku te ainda ta den dikushon, for di e salarionan di e maestronan di M.T.S.). Pakiko nan no por a warda ku kitamento di e dianan ei te ku tin un akuerdo satisfaktorio? Ta asina un gobierno "Sosial Demokrata" ta interpretá e palabranan bonita di e diputado nobo?

Tambe ta worde investiga si tur kos a wordo kita korektamente, komo ku tin hopi duda enkuanto esaki. Nos ta puntra nos mes ki ròl e amtenarnan di onderwijszaken a hunga den e asunto aki. Hopi biaha nos ta tende ku ta den e departamento ei ta wordo forsá ku desishonnan drastiko i negatibo wordo tumá, mientras ku nan hefe, e diputado, ta blo bisa ku e kier un bon relashon ku e trahadornan den enseñansa. Ta ken ta manda aki? E diputado of su amtenarnan di onderwijszaken?

Kon ku bai bin pa nos ta mas ku kla ku e aña aki tambe tur nos miembronan mester ta hopi alerta i nos ta spera ku tur maestro i maestra lo sigui partisipa na tur e aktividatnan ku Simar lo entama e aña aki pa asina keda bon na altura di loke ta pasando. Purba "join" un di e komishonnan ku ta trahando den seno di Simar fortifikando asina bo sindikato. Solamente ku union nos por sigui lucha pa un mehorashon di nos enseñansa.
Enfin, no obstante tur kontratiempo nos ta desea tur trahador den nos enseñansa hopi forsa i perseveransia durante e aña benidero.

Den e ultimo dianan aki atrobe nos por a testiguá un kulminashon ront di e planeamento di e segundo seshon di e Konferensia di Mesa Rondó. Nos tur sa kuanto bochincha e "politikonan" di Reino a hasi pa stipula e fecha di e di dos seshon di e Konferensia di Mesa Rondó i aparentemente Hulanda a gosa tur e konsternashon ei un mundo, komo ku awor atrobe el a tira "de knuppel in het hoenderhok" dor di kier pospone e segundo seshon aki i dor di kier a kambia e sitio unilateralmente. I manera semper e taktiko aki a resulta hopi eksitoso. E partidonan politiko aki na Antiyas atrobe a spat for di otro den nan reakshon riba e maniobra hulandes aki, i Fons a keda harí na Hulanda pa tur e polítikonan Antiyana hepak den telegrafkantor mandando un kantidat di telegram riba kosto di pueblo Antiyano!
Tòg e ultimo desaroyonan aki atrobe por siña pueblo algun kos (nos ta perdiendo speransa ku politikonan tambe por siña algo aínda).
Pa kuminsa e aktitut kolonialista di Hulanda, ku kier bin impone un biaha mas sú sistema di dekolonisashon. Ta Hulánda ta disidi i aparentemente ta Hulanda só por disidi tambe pasó no obstante tur e boroto ku e wega hulandes aki atrobe a kousa, e politikonan Antiyano pa mayoria parti atrobe ta guli mand'abou. Loke ta hopi remarkabel ta e manera fasil ku kual voral partidonan politiko di Aruba a guli e batata hulandes aki, aunke ku nos sa ku moral politiko ta biranda skars aki na Aruba, rekordando e landamento den lodo di algun diputado poko luna pasá. Sinembargo nos no por laga e asunto aki pasa asina fasil pasó di e manera aki un biaha mas e pueblo di Aruba ta bira viktima di politikeria barata.
Fuera di e karakter unilateral di e "desishon" hulandes, awor ku porfin a bin e oportunidat pa e pueblo Antiyano por sigui e proseso di "dekolonisashon" di aserka, algun partido politiko di Aruba kasi mesora a bai di akuerdo pa tene e segundo seshon na Den Haag, lugar di na Antiyas. E motibo ta kla: di e manera ei ta hopi mas difisil pa e pueblo Antiyano por sigui e desaroyonan durante e konferensia, mientras ku asina e biaheronan di Aruba atrobe por a dal un trip pa ekste-

rior kaminda nan por skonde e nivel deplorabel di nan "aktividatnan politiko" pa nan votadornan. Un otro splikashon nos no por duna pa e aktitut obidiente di e politikonan Arubano pa ku e orden hulandes di tene e konferensia na Hulanda. Loke ta pasa na final di e konferensia tambe nos por profetisa: E politikonan ta bin bèk ("straight" of pa via di un "vakantie-oord") ku maletanan yen yen di chupa bebe pa e digno pueblo, di manera ku e pueblo atrobe mester kere ku loko nan a logra na Den Haag ta lo maksimo ku nan por a haya.

Mirando tur esaki nos ta puntra nos mes pakiko na promé lugar e partidonan polítiko, i muy enespesial esun ku ta na mando, ta hunga tur e weganan aki. Nos tin e fuerte impreshon ku nan ta hasi tur kos pa tene e pueblo ignorante di loke ta pasando.

Dikon e purá pa bai Den Haag i dikon e purá kasi neurotiko pa ku e konferensia mes? Kueste loke kueste e konferensia mester bai dor den luna di september of djis algun siman mas lat. Ta ki balor, bo por duna un konferensia asina, si un di e partidonan, den e kaso aki Hulanda, no ta bon prepará debí na sirkunstansianan (im)previsto? Dikon tòg

Den Haag atrobe lo ta sitio di reunion pa e di dos konferensia di mesa rondó?

VERTROUWELIJK

Voor Minister-President.
Moet U mede namens Minister-President meedelen dat het voor Nederlandse ministers tot onze grote spijt onmogelijk geacht moet worden in de week van 5 tot 12 september a.s. naar Sint Maarten te reizen.

Dit als gevolg van recente ontwikkelingen rond Kabinetsformatie die tot voor kort niet waren te voorzien. Stel nu voor tweede zitting in ieder geval op geplande tijd doorgang te laten vinden, maar dan in Nederland. Nederland zal voor tweede zitting zelf de faciliteiten beschikbaar stellen als in februari, incl. vergoeding reis- en verblijfskosten.
Verzoeke eilandsbesturen, alsmede uiteraard alle Antilliaanse deelnemers aan conferentie spoedigst omtrent voorgaande inlichten.
Ben mij er van bewust dat deze voorgestelde verandering van vergaderplaats op dit tijdstip evt. problemen van technische aard op kan roepen.
Biedt U daarvoor graag Nederlandse verontschuldigingen aan. Moge U tevens verzoeken onze excuses aan overige conferentiedeelnemers aan te bieden.
Meen er echter op te mogen rekenen dat Uwerzijds begrip zal bestaan voor ontstane situatie en dat evt. problemen met goede wil van alle betrokkenen opgelost zullen kunnen worden.

Verzoeke mij zo spoedig mogelijk Uw reactie te geven.

Van der Stee 13.

algun partido polítiko kier forsa e konferensia bai dor riba e fecha stipulá? Despues di 350 aña di dominashon hulandes bo'n por bin bisa nos ku un posponimiento di e konferensia ku algun siman of luna lo hasi hopi diferensia. Sigur no si esaki por yuda un mihó preparashon i mas ainda, ku asina e por tuma lugar na Antiyas. I tòg tanto gritamento.

Ta interesnan ekonomikó tin ei tras? Ta kuanto di e politikonan tin nan "share" reglá kaba den e futuro eksplotashon di azeta ront di Aruba? Ta p'esei nan tin tanto purá ku e konferensia di Mesa Rondó, p'asina tin menos kontrol riba tur esaki foi Hulanda i gobierno sentral, di manera ku nan por sigui enrikesé nan mes inlimitá? Nos ta konvensi ku e manera aktual di realisa e independensia di Aruba ta favoresé solamente e forsanan ekonomiko di Aruba i nan representantenan i ku e pueblo trahador no mag tin ningun ilushon di por partisipa den posibel rikesanan despues ku Aruba a bira independiente. Mirando e manera ku e partido ku ta na mando awor ta nengando tur gremio un partisipashon real den su maneho, mirando e poko informashon ku e pueblo ta haya enkuanto su futuro, mirando e aktuashon anti-demokrátiko i diktatorial di e konsegero-general revokando desishonnan demokrátiko, enfin, mirando tur esaki nos no tin ningun motibo só pa kere ku despues ku Aruba haya su independensia tur esaki lo kambia i ku e ora ei sí e pueblo trahadó por partisipa realmente riba tereno politikó, ekonomikó i sosial-kultural.

No laga nos gaña nos mes. E independensia di Aruba, manera kos ta bayendo awor, lo sirbi unikamente pa enforsá i konsolidá e interesnan ekonomiko di un grupito masha chikito aki na Aruba i dia ku e pueblo trahador lo bin eksihi sú parti tambe, nan lo tin e Cuerpo di Asistencia Voluntario Arubiano prepará pa nan. Por sierto un perspektiva tristo pa Aruba. ●

Hun leven is gevuld met niets dan armoede, honger, ziekte, ellende en wanhoop.

GEHANDICAPTEN en de ontwikkelingswereld

NORMAN ACTON
Overgenomen uit de UNESCO-koerier

Het zal velen ontgaan zijn dat 1981 het Internationale jaar van de gehandicapten is. Skol i Komunidat wil dit niet geheel onopgemerkt voorbij laten gaan, vandaar het nu volgend artikel waarbij wat specifieker ingegaan wordt op de positie van de gehandicapte in ontwikkelingslanden. Ook op Aruba kennen we verschillende organisaties die zich inzetten voor de gehandicapte medemens. Het is echter nog steeds zo dat ze voor een groot deel afhankelijk zijn van charitas. We hopen dat de overheid zich wat meer bewust wordt van haar taak in deze.

REVALIDATIE Internationaal (Rehabilitation International) is een internationale bond van 105 gehandicaptenverenigingen in 65 landen.

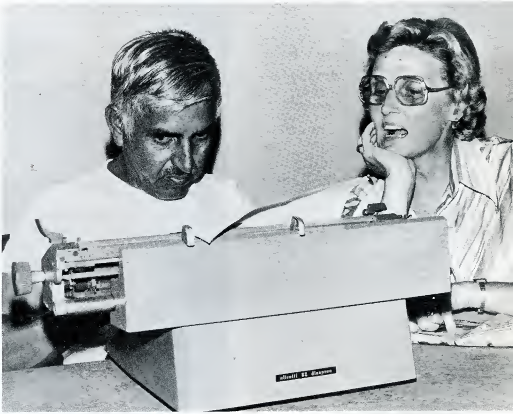
In 1968 is door deze organisatie voor het eerst een algemeen onderzoek gedaan naar het aantal gehandicapten in de wereld en daarbij kwam men op een aantal van 450 miljoen, dat elk jaar nog met 3 miljoen aangroeit. Latere berekeningen door onder andere de Wereldgezondheidsorganisatie hebben dat hoofdgetal ongeveer bevestigd. En als ook de aangroei juist is becijferd dan bedraagt het totaal aantal gehandicapten op de wereld nu dus bijna 500 miljoen. Op grond daarvan kan worden aangenomen dat in elke bevolkingsgroep minstens 10% van de mensen door geboorte of door een latere omstandigheid met een zodanig lichamelijk, zintuigelijk of geestelijk gebrek is behept dat zij als mens niet zo kunnen meedoen als hun omgeving dat van iemand van hun leeftijd en geslacht nu eenmaal verwacht.

Aangezien de gegevens uit de ontwikkelingslanden minder nauwkeurig zijn dan elders is het niet uitgesloten dat het aantal gehandicapten in verhouding hoger is. De levensomstandigheden in de minder ontwikkelde gebieden — wanvoeding, slechte riolering, inheemse en besmettelijke ziekten, verkeerde gewoonten bij de bevalling, slechte behandeling van besmetting — leiden namelijk tot een nog groter percentage gebrekkigen dan het leven in de meer gevorderde gebieden, ook al hebben kinderverlamming, trachoom, wanvoeding en verkeerde zwangerschapszorg als veroorzakers van gebreken daar dan plaatsgemaakt voor snelverkeer, industrialisatie, vervuiling, toegenomen ouderdom, met suikers en vetten overladen voeding en andere zegeningen der moderne tijd.

Maar ook wanneer wij slechts uitgaan van een percentage van 10% gehandicapten, dan betekent dit dat het totale aantal personen met een aangeboren of verkregen belangrijk gebrek in de ontwikkelingswereld op het ogenblik minstens zo'n 300 miljoen moet bedragen. Zij zijn de grootste verworpenen op aarde — hun leven is gevuld met niets dan armoede, honger, onkunde, ziekte, ellende en wanhoop. De meesten van hen wonen óf in een van de ongeveer twee miljoen dorpen waar de bevolking een traditioneel en schamel bestaan leidt en weinig of geen voordeel trekt uit de mogelijkheden en verworvenheden van de moderne samenleving, óf in een van de uitgestrekte, smerige krottenwijken die in en om de meeste grote steden groeien en voortwoekeren.

De meeste bewoners van deze hongerige dorpen en lijdende krottenbuurten hebben geen enkele kennis van of toegang tot ook maar de allereenvoudigste maatschappelijke of gezondheidsdiensten. Zij hebben geen lager onderwijs en geen kans op een beroepsopleiding. Hun voedsel voldoet niet

aan de minimumeisen. De eenvoudigste beginselen van zindelijkheid zijn hun onbekend. Zij zijn blootgesteld aan alle belangrijke oorzaken van lichaamsgebreken — wanvoeding van moeder en kind, slechte bevalling, ziekte en ongevallen — en missen ten enenmale de kennis, kunde en middelen om de gehandicapten onder hen te helpen.
Zelfs waar, zoals in veel steden in de ontwikkelingslanden, revalidatiecentra bestaan, bereiken deze niet de bovengenoemde dorpelingen en krotbewoners. Afstanden, vervoerskosten, kosten van behandeling en nazorg, traditie, groeps- en cultuurgewoonten zijn evenzovele belemmeringen. En zelfs als zij dat niet waren dan blijft het een feit dat de bestaande diensten nu eenmaal niet meer dan een klein aantal van de gehandicapten kunnen helpen.
Revalidatie Internationaal is met behulp van het VN-Kindernoodfonds (UNICEF) bezig een studie te verrichten naar gehandicapte kinderen in de ontwikkelingslanden. Naar het voorbeeld van deze studie wil ik hier achtereenvolgens een aantal punten opsommen die naar mijn vaste overtuiging ook voor de meeste gehandicapte volwassenen in deze landen van groot belang zijn.
Het eerste punt betreft het afschuwelijke verband tussen handicap en armoede. Elk van beide kan het andere tot gevolg hebben en in combinatie hebben zij de macht het leven van de gehandicapte te verwoesten en zijn familie met een verpletterende en ondragelijke last op te scheppen.
Onduidelijk is nog de onderlinge wisselwerking tussen beide krachten — hoe vaak de ongerevalideerde handicap een toch al financieel zwak gezin tot een totale ineenstorting brengt of hoe vaak een economisch zwakke positie juist de eigenlijke oorzaak is van een lichaamsgebrek en van het uitgroeien van dat gebrek tot blijvende invaliditeit. Er bestaan nog geen diensten om lichaamsgebreken te voorkomen of om gehandicapten te revalideren tot onmisbare bestanddelen van samenleving en economie. Wij willen namelijk nog steeds niet erkennen dat de gehandicapten dat laatste doodgewoon zijn en dit terwijl de bewijzen ervan in alle dorpen en krottenbuurten voor het grijpen liggen.
Punt twee is dat hulpprogramma's voor gemeenschapsontwikkeling altijd pas in de laatste plaats ten goede komen aan die gezinnen die zowel arm als gebrekkig zijn. De reden daarvan is dat een gezin met een gehandicapte meestal in zekere mate uit het gemeenschapsleven en de gemeenschapsmiddelen wordt gestoten. En binnen het gezin krijgt het gebrekkige kind maar al te vaak geen goed voedsel, onderwijs, medische hulp, maatschappelijke en geestelijke stimulans, ook in die gevallen waarin zijn of haar broers of zusters dat allemaal wel krijgen.
Punt drie, en dat hangt rechtstreeks met al het andere samen, is er in de wereld een afgrondelijk gebrek aan nauwkeurige voorlichting over de oorzaken en gevolgen van lichamelijke handicaps en over alles wat wij eraan kunnen doen. Daarnaast bestaat er een even weerzinwekkende overvloed aan valse voorlichting, vooroordelen, bijgeloof en vrees.
Dit alles is de voornaamste reden waarom een gezin, wanneer het probleem zich voordoet, er verkeerd op reageert. Het is ook de voornaamste reden waarom een gemeenschap gebrekkigen en gebrekkige gezinnen uitstoot. Het leeft ook in instellingen die eigenlijk hulp zouden moeten geven maar dat niet doen: het gezondheidscentrum, de school, de kerk. Het doordringt ook alle bestuurslagen, van het dorpshoofd tot de ministers van gezondheid, onderwijs, welzijn, arbeid, gemeenschapsontwikkeling, planning en wat er allemaal nog meer voor ministeries mogen zijn. Het is ook ingeworteld bij de vertegenwoordigers van internationale en andere organisaties die adviezen geven over het hoe en waar van ontwikkelingshulp of die deze hulp verstrekken. Het gebrek aan voorlichting en begrip versterkt de verwrongen denkbeelden over lichaamsgebreken die van oudsher in de wereld bloeien, verhult de ware omvang van het vraagstuk en verwart ieders gedachten over de oplossingen.
Punt vier is dat al het voorgaande bij mensen en groepen een gedragspatroon teweegbrengt dat op zichzelf tot een belangrijke oorzaak van handicaps en gehandicapte levens wordt. Kinderen met zelfs maar kleine lichaamsgebreken worden vaak als blind of dood of achterlijk bestempeld en daardoor uitgestoten van de steun en stimulans waardoor zij zich zouden kunnen ontwikkelen en hun plaats in de maatschappij innemen. Volwassenen met een lichaamsgebrek worden, afhankelijk van de cultuur waarin zij leven, uitgesloten van deelname aan de voornaamste vormen van het gemeenschapsleven — produktie, bestuur, huwelijk en ouderschap — en dat meer door het merkteken van hun gebrek dan doordat zij in de praktijk minder goed zouden kunnen meekomen.
Dit vooroordeel komt overigens niet alleen in de ontwikkelingslanden voor: het is bekend over de gehele wereld. Maar in het algemeen wordt de rol van de mens in de ontwikkelingswereld sterker dan elders bepaald door de leefomstandigheden en de relaties van zijn familie. Het beeld dat iemand van zichzelf heeft en zijn zelfvertrouwen is daardoor sterker afhankelijk van zijn vermogen om binnen het sociale verband waarin hij past zijn rol te vervullen. En wanneer zo iemand dan door de beperkingen van zijn of haar lichaamsgebrek of door het merkteken wat hem is opgedrukt niet in die rol mag groeien en haar niet mag vervullen, dan is er alle kans dat hij een 'niemand' wordt, een uitgestotene zonder waarde voor zichzelf, zijn familie of de gemeenschap.
Punt vijf is dat minstens 90% van wat er in de ontwikkelingsgebieden aan revalidatiediensten bestaat ontworpen en werkzaam is zoals zijn voorbeelden in het industriële Westen en geadviseerd en bemand wordt door mensen die in die voorbeelden zijn geschoold. Deze internationale samenwerking en bijstand is vrijwel geheel het werk van de laatste dertig jaar. Zij heeft enkele uitstekende eilanden voortgebracht: centra, scholen en hulpprogramma's die bijna even goed werken als de voorbeelden waaraan zij zijn ontleend. Men werkt er met grote toewijding en bekwaamheid. Maar zij heeft twee levensgrote problemen onopgelost gelaten. Ten eerste bereiken alle bestaande diensten misschien op hun best een paar duizend mensen in gebieden waar naar onze schatting minstens 300 miljoen gehandicapten leven en er ieder jaar nog zo'n 2 miljoen bij komen. En ten tweede is het beslist de vraag of de revalidatieopvattingen die zich in de Westerse industrielanden hebben ontwikkeld noodzakelijkerwijze geschikt zijn voor gebieden met geheel andere economische en maatschappelijke omstandigheden.
Het revalidatiemodel van de industrielanden en van de internationale hulpverlening steunt op drie onderdelen: prachtige gebouwen, een verfijnde uitrusting en uiterst deskundige beroepsmedewerkers. Voor elk

Ook op Aruba instanties die zich inzetten voor de gehandicapte medemens.

hiervan heeft men, met onbeperkte middelen, door onderzoek en ontwikkeling de hoogst denkbare maatstaven weten te bereiken en deze omgeven door een stralenkrans, zo heilig dat onze vrienden in de ontwikkelingswereld bijna geloven dat al het andere onaanvaardbaar is.
Bij dit alles valt de nadruk op het verstrekken van diensten door een beroepsman aan de gehandicapte en, in mindere mate, aan zijn familie. Nu is het de mode van onze tijd om te denken dat wij alles kunnen oplossen door een operatie, een pil, een verband, een oefening of een dieet. Daarom wordt ook de revalidatie als een in wezen medische oefening opgezet. Onderwijs en beroepsopleiding volgen op de voet en in de steden van de ontwikkelingslanden wordt een klein aantal gehandicapten, na te zijn behandeld in medische revalidatiecentra, opgevangen in wat buitengewoon onderwijs en beroepsopleiding en beschermde werkplaatsen heet, maar wat in feite maar al te vaak een soort bewaarplaatsen zijn.
Wij hebben gezegd: "Breng uw gehandicapten naar ons sprookjeshuis, met onze toverinstrumenten en onze wonderspecialisten en wij zullen hem of haar veranderen en wanneer wij hem of haar naar u terugsturen is hij of zij minder gehandicapt en beter in staat in uw gemeenschap mee te doen". Maar eigenlijk hadden wij daaraan ook moeten toevoegen: "Wij hebben alleen plaats voor hen die onze rekeningen kunnen betalen of in de buurt van bet sprookjeshuis wonen, een half jaar lang drie maal per week kunnen terugkomen of eigen vervoer hebben of bereid zijn onze visie op hun toekomst over te nemen".
Wij plachten zowel het probleem als de betreffende mens uit hun gemeenschapsverband te lichten om in een nieuw verband van eigen maaksel oplossingen te vinden. Slechts langzaam hebben wij geleerd dat een mens met een gebrek ook een mens is met nog een heleboel andere dingen: een familie, overgeleverde gewoonten, een eigen manier van doen, smaak en eetlust, angst en vrees, trots en eerzucht en een cultuur waarin dit alles tot één geheel is verweven. Wij hebben een bepaalde manier van denken geëxporteerd die daaruit bestaat dat de mens wordt losgemaakt van alles waaruit zijn leven bestaat, behalve van één ding: zijn gebrek en dat dan alle aandacht uitsluitend daarop wordt gericht. De rijke mogelijkheden van steun binnen de gemeenschap, in de familie en in de betrokkene zelf hebben wij in de praktijk volkomen genegeerd.
Punt zes en zeven zijn weliswaar van toepassing op alle internationale ontwikkelingsbulp, maar houden rechtstreeks verband met onze speciale bekommernissen. Punt zes is het beginsel van het sociale magnetisme: het verschijnsel dat, wanneer wij ons in de ontwikkelingswereld wagen, wij ons het best op ons gemak voelen bij mensen die onze taal spreken en sommige van onze maatschappelijke opvattingen delen. Dit zijn uiteraard meestal diegenen die om de een of andere reden Westers onderwijs hebben genoten, Westerse cultuurinvloed hebben ondergaan, de begrippenwereld kennen waarop ons hulpverleningsprogramma berust en voor bun eigen landen naar een soortgelijk, zij het dan ook minder volmaakt, net van diensten streven. Begrijpt u mij alstublieft goed: sommige van mijn beste vrienden ter wereld behoren tot de groep die ik

Een tweeledig vraagstuk

De meesten van hen wonen in één van de uitgestrekte, smerige krottenwijken die in en om de meeste grote steden groeien en voortwoekeren.

In de 'ontwikkelde' landen zijn niet minder gehandicapten dan in de rest van de wereld, maar het zijn een ander soort gehandicapten. De industrielanden kennen immers geen trachoom, geen onchocercose en geen belangrijke mate van wanvoeding, maar hebben daartegenover wel het alleenrecht op een steeds groeiend aantal verslaafden aan alcohol en verdovende middelen, verkeers- en arbeidsslachtoffers.
Het aantal door alcohol of verdovende middelen tot gehandicapten geworden personen bedraagt in de wereld zo'n 40 miljoen. In 14 van de 16 landen waar de Wereldgezondheidsorganisatie een desbetreffend onderzoek heeft ingesteld bedraagt het aantal alcoholverslaafden meer dan 2% van de bevolking. In Frankrijk is het zelfs 4% voor de echte alcoholi en 9% voor de zware drinkers. Het alcoholisme is tevens de oorzaak van een groot aantal geesteszieken en verkeers- en arbeidsongevallen.
Ook de hart- en vaatziekten, die zoveel mensen invalide maken, treffen vooral hen die in het ritme van de 'ontwikkelde' wereld leven. Alleen al in Europa wordt jaarlijks 2,2 promille van de bevolking onder de 65 jaar, in totaal zo'n 900.000 personen, door een hartinfarct getroffen. Naar schatting een derde van hen hebben daarna nog een levenskans van een jaar of tien, maar dan wel met een sterk verminderde activiteit. Dat betekent dat er in Europa zo'n 3 miljoen min of meer gehandicapte hartinfarctslachtoffers zijn. In de 'ontwikkelingslanden' zijn dat er veel minder.
Per jaar worden op aarde 110 miljoen kinderen geboren. Handicaps tengevolge van de bevalling komen overal ter wereld voor, maar meer in de minder ontwikkelde landen. En dat niet alleen door onvoldoende hulp bij zwangerschap of bevalling, maar ook omdat 75% van alle geboorten ter wereld in de ontwikkelingslanden plaatsvindt. Overigens wegen in India en Sri Lanka 35% van de pasgeboren kinderen minder dan 2500 gram, terwijl dat in Europa maar 6 tot 8% is.
Van het grootste belang voor een kind is de voeding tijdens de zwangerschap en de eerste levensmaanden. In de ontwikkelingswereld lijden echter zo'n 900 miljoen mensen aan ernstig voedselgebrek of ernstige wanvoeding. In 1978 zijn er 20 miljoen kinderen onder de vijf jaar gestorven omdat hun de minimumvoorwaarden om in leven te blijven ontbraken.
Zelfs in de ontwikkelingslanden wordt 40% van alle geestelijke of motorische handicaps veroorzaakt door een slechte bevalling (meestal zuurstofgebrek).
Bij erfelijksheidsgebreken is de leeftijd van de moeder een belangrijke factor. Als de moeder ouder dan 36 jaar is, stijgt bij voorbeeld met sprongen de kans dat zij een mongooltje ter wereld brengt. Ook te vroege bevallingen zijn een belangrijke oorzaak van handicaps.
Heel de wereldbevolking moet zich voor het gehandicaptenvraagstuk gaan interesseren. De verworven kennis moet worden verbreid en toegepast, want het is onduldbaar dat er in zovele landen nog zo'n kloof ligt tussen wat gedaan zou kúnnen worden en wat in feite gedaan is en waarvan meestal slechts een bovenlaag heeft kunnen profiteren.

In 1978 zijn er 20 miljoen kinderen onder de 5 jaar gestorven.

zojuist heb beschreven en ik billijk volkomen de rol die zij ten gunste van het ontwikkelingswerk hebben gespeeld, maar het is de harde werkelijkheid dat zij niet altijd de ware omvang van het gehandicaptenvraagstuk, zoals dat alle volkeren van hun land treft, ten volle hebben begrepen. En het feit dat zij onze bekrompen opvattingen ondersteunen betekent daarom nog niet dat die ook juist zijn. Onze belangrijkste taak bestaat daaruit te begrijpen wat een handicap betekent voor de betrokkene zelf en voor zijn familie in het dorp of in de steedse krottenbuurt.

Punt zeven, dat ook op alle ontwikkelingswerk van toepassing is, is het falen van de 'doordruppeltheorie'. Lange tijd zijn wij ervan uitgegaan dat het voorbeeld van modelinstellingen in grote steden gestadig zou 'doordruppelen' naar kleinere plaatsen en ook daar tot passende voorzieningen zou leiden. Wanneer wij het over landelijke hulpprogramma's hadden dan bedoelden wij een net van modelvoorzieningen die zouden 'doordruppelen'. Dat is echter niet gebeurd en wij dienen nu te weten dat het ook nooit zal gebeuren tenzij er een keihard plan voor wordt gemaakt, steunend op werkelijk aanwezige middelen en een levenshouding die deze middelen kan activeren.

Hoe kunnen wij met het geld dat wij in de gehandicaptenzorg in de ontwikkelingslanden pompen een beter resultaat bereiken? Laat mij hier ter overweging enkele mogelijkheden opperen.

Dat ik tot nu toe nog niets over voorzorg heb gezegd betekent niet dat ik dat onbelangrijk zou vinden. Het is een uitgemaakte zaak dat wij de omvang van het gehandicaptenvraagstuk nooit kunnen terugbrengen tenzij wij op een verstandige manier het percentage gehandicapten onder de bevolking weten te verminderen. Om dit te bereiken moeten wij naar de belangrijkste oorzaken van de handicaps kijken: wanvoeding, slechte bevallingen, ziekten en ongelukken. Om de tragische gevolgen daarvan te verminderen is een veelzijdige actie nodig. Wij kunnen gebreken voorkomen wanneer wij wanvoeding, slechte bevallingen, ziekte en ongelukken voorkomen. Als het gebrek zich toch voordoet kunnen wij door goede behandeling en verzorging verhinderen dat het tot een blijvende invaliditeit uitgroeit. En veel van de maatschappelijke gevolgen van de handicap kunnen wij voorkomen door verstandige sociale actie en opvoeding van het publiek.

Het was een grote fout om voorzorg en revalidatie van elkaar te scheiden. Wij mensen maken een voortdurende ontwikkeling door, die al begint vóór onze bevruchting, wanneer de erfelijke kenmerken van onze toekomstige vader en moeder een kind met of zonder gebreken zullen kunnen voortbrengen, en die eindigt met de dood, welke maar al te vaak het eindpunt is van een geleidelijke vermindering van mogelijkheden, iets wat wij in een ander verband een handicap zouden noemen. Iedereen loopt, op het ogenblik dat zijn toekomstige ouders elkaar ontmoeten het gevaar een lichaamsgebrek te krijgen. Iedereen zal in zijn leven een vermindering van bepaalde mogelijkheden ervaren en of dat een handicap wordt genoemd hangt meer af van de opvattingen van zijn omgeving dan van het feit zelf. Maar op deze werkelijkheden berusten niet onze hulpprogramma's, die wij ook aan de ontwikkelingslanden hebben opgedragen. Deze zijn gegrondvest op het denkbeeld dat een lichaamsgebrek een bijzondere gebeurtenis is en dat degene wie het treft onmiddellijk uit de normale ontwikkelings- en prestatiegang moet worden gelicht en aan de zegeningen van onze gebouwen, voorzieningen en medewerkers moet worden toevertrouwd.

Ik zou willen voorstellen dat het hele proces een doorlopende stroom van voorzorg, revalidatie en maatschappij-actie moet worden. Deze zaken zijn niet te scheiden, zij zijn de met elkaar verweven en op elkaar reagerende delen van één stelsel met als enig doel: de beste ontplooiing van ieders mogelijkheden en persoonlijkheid. Onze eigen planning en de planning die wij met de ontwikkelingslanden bespreken zou in het verlengde van deze opvatting moeten liggen.

Met grote voorrang moet iedereen die met politiek te maken heeft ervan worden overtuigd dat handicaps een belangrijke zaak zijn, dat zij het gevolg zijn van onderontwikkeling en dat zij in elk verstandig ontwikkelingsplan een hoge prioriteit moeten hebben.

Een andere belangrijke zaak is wat wij met een ronkend woord de infrastructuur noemen. Doordat wij zo bezig waren met 'ons sprookjeshuis, onze toverinstrumenten en onze wonderspecialisten' hebben wij in het algemeen over het hoofd gezien dat er allerlei mensen en instellingen bestaan die weliswaar in een algemener verband werken, maar ons toch heel goed zouden kunnen en moeten helpen.

Revalidatie Internationaal heeft gesproken met heel veel gezondheidswerkers, onderwijzers, sociale verzekeringsagenten, politieke en godsdienstige leiders, dorpsontwikkelingshelpers en anderen die op dit gebied kunnen helpen. Overal is echter de onwetendheid die ik eerder noemde. Er is ook een gebrek aan begrip, informatie en overtuiging dat, wanneer wij de toestand willen veranderen, zal moeten worden bijgesteld.

De belangrijkste troef voor elk voorzorgs- en revalidatieprogramma is de familie en in de meeste ontwikkelingsgebieden zijn de familiebanden en familietaken in sterke mate bepalend voor heel het sociale leven van de mens. Wij moeten een veel grotere voorrang geven aan werk om bijgeloof en vrees van de familieleden van de gehandicapte te overwinnen, hen te leren hoe volledige invaliditeit te voorkomen, te helpen bij de revalidatie en te wijzen op hulp die beschikbaar is of komen kan. Door op deze wijze binnen iemands sociaal verband te blijven werken kan men veel doen om de normale menselijke ontwikkeling en het normale prestatievermogen te behouden, of het lichaamsgebrek nu kan worden verminderd of niet.

Ik besef dat ik de toestand zowel heb vereenvoudigd als veralgemeend en dat er voorbeelden van internationale hulpverlening bestaan die positiever zijn dan degene die ik heb geschetst. Toch blijf ik erbij dat de grote meerderheid der gehandicapten in de derde wereld moet leven in toestanden die ik heb beschreven en ook dat de meeste van onze hulppogingen zo zijn als ik ze beschreven heb — de feiten wijzen het uit. ●

Philips is één van de grootste producenten van elektronische en elektrotechnische produkten ter wereld. Eind 1980 had Philips 372.600 mensen in dienst waarvan ruim 30.000 in Latijns-Amerika. Met deze 30.000 Latijns-Amerikanen behaalde Philips dat jaar een winst van bijna 300 miljoen gulden; volgens het jaarverslag over 1980 leden in die periode de Philipsvestigingen in Nederland een verlies van 233 miljoen gulden. De afgelopen jaren vonden flikse uitbreidingen plaats in de Verenigde Staten door de overname van Noordamerikaanse ondernemingen. Meestal bracht dat een uitbreiding van de belangen van Philips in Latijns-Amerika met zich mee. Wat betekent de aanwezigheid van Philips in Latijns-Amerika voor de mensen die er werken en hoe stelt de onderneming zich op ten aanzien van diktatoriale regiems?

Eind vorige eeuw vestigde de familie Philips haar eerste fabriek in Eindhoven voor de produktie van lampen. Al in het prille begin keek het bedrijf aktief over de grenzen heen: er werd koortsachtig gewerkt aan de opbouw van een Europees en later mondiaal verkoopnetwerk en vanaf 1923 werd ook de produktie buiten Nederland ter hand genomen. Philips' verkoopstrategie werd en wordt nog steeds voor een groot deel bepaald door kartelafspraken met andere grote lampenproducenten, dezelfde ondernemingen die ook nu nog de wereldmarkt voor elektronische produkten beheersen: AEG, Siemens en General Electric. Deze elkaar bekonkurrerende ondernemingen hebben een aantal gezamenlijke belangen. Eén daarvan is het minimaliseren van de konkurrentie en door middel van gezamenlijke akties tegen kleine lastige mededingers doen ze daar al het mogelijke aan.
Tijdens de krisis van de dertiger jaren sloten veel Latijnsamerikaanse landen hun grenzen voor import via het instellen van hoge invoertarieven. Om Latijns-Amerika toch als afzetgebied te behouden besloot een aantal buitenlandse ondernemingen om Latijnsamerikaanse produktievestigingen op te zetten waaronder ook Philips. In 1934 werd Philips Argentina opgericht. Na de Tweede Wereldoorlog ging Philips verder met haar internationalisering: nieuwe bedrijven werden op poten gezet en reeds bestaande ondernemingen overgenomen. De depressie en de oorlog hadden een groot aantal kleinere ondernemingen de afgrond ingedreven. Maar niet de grote koncerns. Die kwamen er sterker uit te voorschijn vanwege hun internationale spreiding. Tegelijkertijd breidde het assortiment zich gestadig uit: transistorradio's, huishoudelijke artikelen en elektronische onderdelen. De faillissementen van de kleinere producenten en de assortimentsuitbreiding gaven de grote elektronikakoncerns ruime mogelijkheden tot expansie. In 'konkurrentie en samenwerking' met de andere giganten probeerde Philips een zo groot mogelijk deel van de Latijnsamerikaanse markt naar zich toe te trekken. Tussen 1945 en 1970 werden er in vrijwel alle Latijnsamerikaanse landen fabrieken opgezet of lokale bedrijven overgenomen. De produktie en afzet van konsumptiegoederen, waarin Philips erg sterk is, vergt zowel een internationale aanpak van kommerciële aktiviteiten als een marketing-apparaat ter plekke, om Philips merknamen bekend te maken tot in de verste uithoeken van de wereld (in de V.S. verkoopt Philips veel onder de naam Norelco, in Brazilie onder de naam Walita, etc.). In Latijns-Amerika is Philips momenteel aktief in zo'n twintig landen met haar 110 dochterondernemingen, waarvan Brazilie, Mexico en Argentinie het belangrijkst zijn (zie kader).

Brazilië als subcentrum

Brazilië vervult een sleutelrol in de strategie van Philips voor Latijns-Amerika: een uitgebreid produktenskala wordt er geproduceerd, voor een deel bestemd voor de omliggende landen. In de Philips struktuur zijn een aantal landen aan te wijzen waar de technologische produktie gekoncentreerd is: in Nederland, andere Westeuropese landen en de Verenigde Staten. Daar zijn de Philips laboratoria waar het basisonderzoek plaatsvindt. Hiernaast heeft Philips een aantal zogenaamde subcentra: landen die een aantal funkties vervullen voor de overige landen in de betreffende regio. Het gaat hier om landen als Australie, Zuid-Afrika, India en Brazilië. De rol van Brazilië als subcentrum binnen de wereldwijde Philips strategie zal de komende jaren toenemen. Kortgeleden heeft Philips met de Braziliaanse overheid een zogenaamde BEFIEX overeenkomst gesloten. Philips verplicht zich hiermee om in de komende tien jaar voor ruim 2 miljoen gulden aan goederen te exporteren. In ruil hiervoor mag de onderneming gedurende die periode goederen importeren ter waarde van 1 miljard gulden zonder dat hierover invoerrechten verschuldigd zijn. Het gros van de te exporteren produkten is bestemd voor de omliggende markten, met name voor Argentinië en in mindere mate voor Europa. Het gaat vooral om televisies (zwart-wit en kleurentoestellen), huishoudelijke apparaten en verlichting. Volgens Elio Tozzi, public relations man bij Philips Brazilië, wordt de basis van de nieuwe exportstrategie gevormd door 'hoge kwaliteit grondstoffen (onderdelen) en goed gekwalificeerd personeel'. 'We zullen dingen gaan exporteren die nu nog uit Europa komen'. Braziliaanse ingenieurs zullen Europese ontwerpen aanpassen zodat ze geschikt zijn voor de Latijnsamerikaanse markten.
Wat dit alles gaat betekenen voor de werkgelegenheid in bijvoorbeeld Argentinië is nog niet zo erg duidelijk, maar de ontwikkelingen in Chili doen het ergste vrezen. In 1978 verklaarde de bedrijfsleiding van Philips Chilena dat een groot gedeelte van de arbeidsplaatsen behouden kon blijven als de overheid de verkoop van kleurentelevisies volledig vrij zou laten en geen accijns zou heffen. In 1979 gebeurde dat, maar niettemin volgden er de nodige ontslagen. In 1980 betrok Philips kleurentelevisies van haar Braziliaanse vestigingen om ze te verkopen in Chili en in dat zelfde jaar werden er 250 arbeiders ontslagen. Het aantal werknemers in Chili daalde van meer dan 1000 in 1973 naar 600 mensen.
Philips startte haar produktie in de verschillende Latijnsamerikaanse landen indertijd onder druk van importtarieven die de verschillende landen gingen heffen om een eigen ekonomie op te kunnen bouwen. Nu deze tarieven langzaam weer verdwijnen (voornamelijk op advies van monetaristische ekonomen à la Friedman) begint het er op te lijken dat Philips het lukratiever vindt om haar produktie te koncentreren in Brazilië.

Uit: ALERTA, informatie over Latijns-Amerika

PHILIPS IN LATIJNS-AMERIKA

Philips is met 30.000 arbeiders in dienst een belangrijke werkgever in Latijns-Amerika. In een aantal landen behoort Philips tot de grootste ondernemingen. Zo'n bedrijf speelt natuurlijk geen onaanzienlijke rol in de sociale en politieke verhoudingen binnen verschillende Latijnsamerikaanse landen. Waar staat Philips als haar arbeiders opkomen voor hun belangen? Hoe gedraagt zij zich tegenover regeringen die soms een ulterst repressief apparaat in het leven geroepen hebben om de gevestigde belangen in hun land (inklusief die van Philips) te beschermen?

Exporttruc

De Braziliaanse overheid moet wel de exportinspanningen van Philips goed in de gaten houden. Philips werd in 1978 beschuldigd van zwendel toen de centrale bank ontdekte dat geïntegreerde circuits die geëxporteerd waren vanuit de fabriek in Recife, later weer geïmporteerd werden door een andere Philipsdochter in Brazilië. De exportprijs zou één dollar hebben bedragen terwijl de ge(her)importeerde circuits naar verluidt 10 dollar per stuk opbrachten.
Naderhand verklaarden zegslieden van Philips dat de hele manoeuvre noodzakelijk was omdat de fabriek in Recife gebouwd was met subsidie van SUDENE (de regionale ontwikkelingsmaatschappij) op voorwaarde dat de produktie geëxporteerd zou worden. Het resultaat van een dergelijke export-import truc is dat er in Brazilië minder winst gemaakt wordt wat weer tot gevolg heeft dat er minder belasting betaald hoeft te worden in dat land. Boven een bepaalde grens wordt het voor buitenlandse bedrijven in Brazilië erg duur om winsten over te maken naar het buitenland. Philips heeft daar in dit geval een bijzonder pragmatische oplossing voor gevonden. (Een ander duidelijk voorbeeld van zo'n verrekenprijzen-truc' is te vinden in het in juni gepubliceerde boekje 'Transnationale ondernemingen; een delicaat voorbeeld uit Brazilie' van OSACI, Amsterdam). In het licht van dit alles is het nogal opmerkelijk dat Philips Electrónica do Nordeste (waaronder de fabriek in Recife resorteert) onderscheiden werd vanwege het feit dat zij de grootste exporteur was van het noordoosten van Brazilie.

Wars van konkurrentie

Philips kent een uitgebreid produktenskala in Brazilië. In de komputermarkt is Philips echter niet gedoken.
Persvertegenwoordiger Destro hierover: 'wij houden niet van markten waar een straffe konkurrentie heerst'. Dat is duidelijk. Met welk produkt Philips zich ook bezig houdt, overal weet zij een fors marktaandeel op te bouwen zodat zij een grote invloed op de prijzen kan uitoefenen. Philips produceert 36% van de Braziliaanse zwart-wit televisies, 20% van de kleurentelevisies, 20% van de transistorradio's en voor een aantal onderdelen (onder meer buizen voor kleurentoestellen) is Philips de enige producent in Brazilië. In de meeste gevallen zijn deze marktaandelen tot stand gekomen via afspraken met andere grote koncerns. Zo werd bijvoorbeeld overeengekomen dat General Electric 50% van de Braziliaanse markt van lampen mag voorzien, Philips 30% en Osram de resterende 20%. En dergelijke afspraken blijven niet beperkt tot Brazilië, ze bestaan ook voor landen als Peru, Chili en Colombia.

PHILIPS

Politisering van Philips

Bedrijven als Philips houden er niet van als konflikten binnen hun poorten uitgevochten worden. Niet voor niks liggen de Philipslonen en overige arbeidsvoorwaarden dikwijls boven het gemiddelde. Maar van aktieve vakbonden moet Philips niet veel hebben, zeker niet als het op staken uitloopt. Volgens het Wereld Vakverbond (WVV) in Praag 'worden de relaties tussen Philips en haar arbeiders in Latijnsamerikaanse vestigingen gekenmerkt door een absurde vervolging van aktieve vakbondsleden, ontslagen van de meest aktieve onder hen, chantagepogingen om arbeiders er toe aan te

zetten hun lidmaatschap van al te militante bonden op te zeggen en toe te treden tot gele (= de onderneming goed gezinde) bonden'.

Peru

Neem bijvoorbeeld de opstelling van Philips in 1977 in Peru toen een nationale staking werd uitgeroepen door de belangrijkste bonden om te protesteren tegen de voortdurende verslechterende levensstandaard. Ook de arbeiders van Philips Peruana legden het werk neer. De Peruaanse regering kondigde een speciaal dekreet af waarin het werkgevers werd toegestaan om aktieve vakbondsleden op staande voet te ontslaan. Philips ontsloeg drie arbeiders. In februari van dat jaar sprak Philips met een aantal andere ondernemingen haar waardering uit voor het nieuwe dekreet in de landelijke dagbladen 'La Prensa' en 'El Comercio'. Een dergelijk gedrag houdt een uitgesproken keuze in tegen vrije vakbonden. En de houding van Philips betekende een onverholen steun aan de Peruaanse regering en haar beleid waartegen de staking gericht was. In mei jongstleden gingen de arbeiders bij Philips Peruana wederom in staking. Philips wil daar 100 mensen kwijt 'omdat de invoertarieven met 60% zijn verlaagd'. De toenemende konkurrentie die hiervan het gevolg is zou het bedrijf voor problemen zetten, volgens Philips. De arbeiders zien echter heel andere redenen voor het massa-ontslag. In een grote advertentie in het dagblad 'El Diario' van 14 mei stellen zij dat het volstrekt absurd is dat Philips juist nu zou moeten inkrimpen: uitbreiding van de lampenproduktie staat op stapel en de kleurentelevisie is net ingevoerd. Niet het instellen van de invoerrechten, maar hele andere redenen liggen volgens hen ten grondslag aan de voorgenomen afslanking, zoals:

— Philips wil het werkgelegenheidsbeleid van de overheid frustreren en daarmee de overheid pressen haar invoerbeleid te herzien.
— Philips wil mogelijke wetten vóór zijn die de arbeiders meer rechten zouden geven en een redelijke afvloeiingsregeling bij ontslag verplicht stellen.
— Philips probeert vakbondsleden te vervangen door arbeiders die te kennen geven dat ze zich niet zullen aansluiten bij de bond.
— Via gedeeltelijke of algehele sluiting van fabrieken probeert Philips de ondernemingsraad uit te schakelen.
— Philips werkt liever met tijdelijk personeel en stagiaires die het duurdere permanente personeel vervangen.

Brazilië

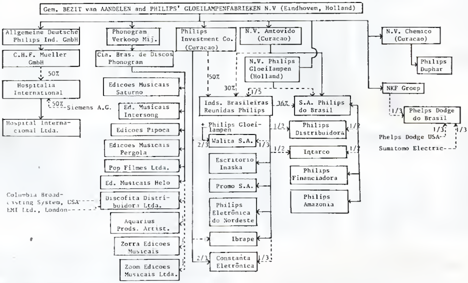
In Brazilië is de vakbondshouding van multinationale ondernemingen momenteel erg belangrijk omdat de vakbeweging een voortrekkersrol op zich heeft genomen in het demokratiseringsproces van de Braziliaanse samenleving. Vooral rond Sao Paulo waar Philips één van de grootste werkgevers is, hebben zich de laatste jaren stakingen voorgedaan, gekoppeld aan cao-onderhandelingen. Ook hier voorspelt de houding van Philips in het verleden niet veel goeds voor de te verwachten stakingen in de toekomst. In 1979 zette Philips haar bewakingsdienst als een paramilitaire organisatie in tegen de stakers. In 1980 maakten politie en werkgevers gezamenlijk op gewelddadige wijze een einde aan een staking die 41 dagen duurde. Het doel van de staking was niet alleen 15% loonsverhoging, maar ook verbetering van de arbeidsvoorwaarden. Philips heeft onlangs besloten om een nieuwe vestiging op te zetten voor de assemblage van televisies in Manaus, ver van de huidige haarden van arbeidsonrust. Het gaat om een overplaatsing van produktie die nu in Sao Paulo plaatsvindt. Vestiging in Manaus (in het Amazone-gebied) levert Philips wel wat aardige subsidies op uit regionale stimuleringspotjes. Hierbij mag het toch minstens een prettig bijeffekt genoemd worden dat Philips zo verzekerd is van een ononderbroken produktie, zelfs als de arbeiders in het woelige industriële zuiden zich weer roeren.

Chili

Ook in Chili heeft Philips zich niet bij iedereen bemind gemaakt. Recentelijk heeft Philips een vooraanstaande vakbondsman ontslagen. Volgens Philips is de elektriciën

De Antillenroute

Een verhaal apart is de aanwezigheid van 15 Philips-dochters op de Nederlandse Antillen. Zoals bekend worden de Antillen door het bedrijfsleven bijzonder gewaardeerd vanwege hun vriendelijke fiskaal beleid. Ondernemingen betalen daar slechts een fraktie van de winstbelasting die ze in Nederland verschuldigd zouden zijn. Een groot aantal Nederlandse koncerns laat daarom een fiks gedeelte van hun buitenlandse (en soms ook Nederlandse) investeringen lopen via speciaal daarvoor gekreëerde dochtermaatschappijtjes op één van de Antilliaanse eilanden. Deze maatschappijtjes hebben slechts een administratieve funktie, ze produceren zelf niets. Philips blijft natuurlijk niet achter. De investeringen in de Braziliaanse elektrotechniek die uit de Antillen afkomstig zijn, zijn tien maal zo groot als die uit Nederland.
Onderstaand schema geeft een idee van de manier waarop Philips haar Braziliaanse investeringen via tussenkomst van Antilliaanse dochters georganiseerd heeft (stippellijnen geven een belang van 50% of minder aan).
Op eenzelfde manier loopt 65% van de Mexicaanse belangen van Philips via de Nederlandse Antillen en Philips Chilena voor 30,5% eigendom van de Latin American Holding Corp. op de Antillen.

Philips en de vakbonden

PHILIPS

CIENCIA PARA LA VIDA

Salvador Castro, voorzitter van de half-illegale Chileense metaalvakbond, overbodig. Na 29 dienstjaren is er geen werk meer voor hem. De Internationale Metaalbond in Geneve noemde dat een 'gladde leugen' en heeft Philips verweten samen met de regering Pinochet de demokratische vakbeweging in Chili te torpederen.

Ondernemersdiplomatie

Nationale ekonomische suksessen worden door de heersende leiders uitgebuit als politieke propaganda. Dikwijls dienen ze ter legitimering van hun positie en hun systeem. Het zogenaamde 'ekonomische wonder' heeft lang gefunktioneerd als legitimatie voor het doen en laten van de Braziliaanse regering. Voor de meeste Latijnsamerikaanse landen zijn buitenlandse investeringen de belangrijkste faktor in het ekonomische beleid. Tegen de achtergrond van hun legitimerende funktie hebben buitenlandse investeringen grote politieke betekenis. Een ernstige zaak, vooral als er regiems mee gerechtvaardigd worden die mensenrechten met voeten treden en hun eigen bevolking onderdrukken, zoals in het geval van Chili en Argentinië.
Een groot deel van de omzet van Philips wordt gerealiseerd door de verkopen in de konsumptiegoederen-sektor. Hiernaast voert Philips een groot aantal orders uit op het gebied van telekommunikatie en openbare verlichting. Om deze orders te verkrijgen moeten er goede kontakten opgebouwd worden met de autoriteiten en een 'loyaal gedrag' jegens hen is onontbeerlijk. Over het algemeen gaan dit soort dingen erg informeel in hun werk. Een voorbeeld van Philips' loyaliteit was in 1977 een forse advertentie in Guatemalteekse dagbladen waarin de onderneming Guatemala feliciteerde met haar nieuwe militaire akademie (waarvoor Philips de verlichting had mogen verzorgen).
Je zou haast kunnen stellen dat er een tweede netwerk van politieke kontakten en diplomatie bestaat tussen Nederland en Latijns-Amerika, naast de officiële kanalen. En dit informele netwerk loopt zeker niet altijd parallel met het officiële Nederlandse buitenlandse beleid. Zo heeft bijvoorbeeld Philips waarschijnlijk betere kontakten met de Chileense junta dan de Nederlandse regering. Dat kan afgeleid worden uit het gedrag van de Philips-direktie daar, maar nog meer uit het feit dat Philips herhaaldelijk interessante orders in de wacht weet te slepen. In 1979 verzorgde de onderneming de verlichting voor de ondergrondse van Santiago, een prestigeprojekt voor de junta. In 1980 werden tunnels en autowegen verlicht en Philips ontving toen ook een order voor de levering van mobiele radiosystemen. In andere Latijnsamerikaanse landen heeft Philips soortgelijke projekten uitgevoerd of op stapel staan. Het hele radionet voor het luchtverkeer langs de Westkust van Latijns-Amerika is geleverd door Philips (o.a. radarsystemen). De voetbalstadions in Argentinië voor de WK werden verlicht door Philips evenals de nogal omstreden paardenrenbaan in Buenos Aires.
De investeringen van Philips in Latijns-Amerika worden gebruikt als rechtvaardiging van diktatoriale regiems in Latijns-Amerika. Dit wordt onderstreept door de nauwe kontakten met, en uitdrukkingen van loyaliteit aan de politieke autoriteiten. De onderneming heeft deze kontakten nodig om haar orders te verwerven. Op deze manier is er een informeel netwerk van politieke kontakten en diplomatieke relaties ontstaan die vaak indruisen tegen de opvatting van de regering, politieke partijen, aktiegroepen en vakbeweging in Nederland. Een aktieve kontrole over het doen en laten van Philips en andere multinationals lijkt gewenst.

Philips-vestigingen

BRAZILIË is voor Philips verreweg het belangrijkste land op het kontinent. Al in 1925 vestigde Philips daar haar eerste verkoopkantoor. Daarvóór had de onderneming al lampen van de Braziliaanse dochter van General Electric aan de Braziliaanse bevolking gesleten onder haar eigen naam, dus Philips-lampen waren al bekend in Brazilië. Op dit moment werken er ongeveer 18.000 mensen bij de cirka 35 Braziliaanse Philips vestigingen. Samen zorgen ze voor een omzet van ongeveer 2 miljard gulden per jaar. Produkten: 2000 verschillende soorten lampen, televisies, radio's en hifi-apparatuur, elektronische onderdelen, telekommunikatiematerieel (ook militair), verkeerskontrolesystemen, medische apparatuur (rontgen), huishoudelijke apparaten en grammafoonplaten (Phonogram).

MEXICO mocht voor het eerst met onze internationale lampenfabrikant kennismaken in 1938 toen Philips Comercial S.A. geopend werd. Inmiddels staan er in Mexico een tiental Philips vestigingen waar ruim 3500 Mexicanen hun brood en frijoles verdienen. Een aantal van de Mexicaanse vestigingen kreeg Philips dankzij haar diverse grote overnamen in de Verenigde Staten de afgelopen jaren. Zo nam Philips begin 1981 de aktiviteiten op het gebied van televisie en de onderdelen daarvoor over van de Noordamerikaanse onderneming General Telephone and Electronics Company (GTE). Hiermee werd zij automatisch eigenaar van een grote fabriek voor televisie-onderdelen in Ciudad Juarez, in het noordelijkste puntje van Mexico.

ARGENTINIË was het eerste Latijnsamerikaanse land waar Philips zich daadwerkelijk met de produktie ging bezighouden: in 1934 werd Philips Argentina opgezet. In de tien Argentijnse vestigingen werken nu zo'n 2500 mensen. De totale omzet van ruim 500 miljoen gulden werd onder meer behaald door de export van televisie-onderdelen naar Europa en de rest van Latijns-Amerika en door de invoering van kleurentelevisie in Argentinië in 1980.

Het merendeel van de overige 6000 Latijnsamerikaanse Philips-arbeiders is te vinden in fabrieken in Colombia, Peru, Venezuela en Chili.

huishoud school PASO SIGUR

Historia

Net pariba di Sportcentrum na Noord nos ta topa ku huishoudschool 'PASO SIGUR'.
Na aña 1971 e huishoudschool Lourdes, ku tabata pegá ku St. Annaschool, a muda kompleto pa e edifisio nobo di Paso Sigur. E huishoudschool nobo a wordu finansia dor di E.E.G. Si bo wak e skol di pafó bo ta kere ku e ta un skol nobo. Paso Sigur ta un skol moderno, bon utiyá i bon mantení.

Paso Sigur a kuminsa ku tres aña di huishoudschool i un "naaisteropleiding". Na aña 1973 e "naaisteropleiding" a muda pa Mater Dei huishoudschool na playa ora ku e kantitad di alumno a baha bastante. Na aña 1976 h.h.s. Paso Sigur a kuminsa ku un basishotelopleiding. E inisiativa tabata mas bien di e hotelnan mes i e sindikato F.T.A. ku a sinti falta di un enseñansa riba tereno di servisio den hotelnan. E "basishotelopleiding" ta un kurso di un aña. Durante e añanan ku a pasa e kantidat di alumnonan tabata varia entre 15 i 20. E hotelnan ta bastante satisfecho ku e resultado di e alumnonan ku a sigui e kurso menshona.

Tambe na e skol Paso Sigur tin un kurso mas teorétiko yamá O.V.B. "Opleiding Verzorgende Beroepen". Prome esaki tabata un kurso básiko di un aña ku a wordo kambia pa dos of tres aña. Despues di i aña básiko e alumnonan por eskohe entre tres posibilidat 1. bejaardenzorg, 2. O.P.M. Opleiding Pedagogische Medewerker, 3. internaat.
Al momento e kurso di bejaardenzorg só ta tres aña e otro dosnan ta dos aña. E intenshon ta pa hasi e ultimo dos kursonan tambe tres aña. Tambe tin e posibilidat pa diferente hende ku ta trahando kaba den e institutonan na Aruba pa sigui un kurso tur diarason na skol Paso Sigur i asina tog haña un chens pa, si nan kaba e kurso ku éksito konsegi un diploma.

Kantidat di alumnonan ta bahando drastikamente

Un hecho ta ku e delaster añanan e kantidat di alumnonan ku ta bai bishita e huishoudscholen na Aruba ta bahando drastikamente. Un skol manera Mater Dei huishoudschool ku tin un kapasidat di 300 alumno awor tin un kantidat di mas of menos 130 alumno. Meskos ta pasando na e otro huishoudskolnan.
Esaki ta un problema serio ku lo tin konsekuensianan grandi den futuro serkano pa ku e tipo di enseñansa aki na Aruba. Un motibo pakiko e kantidat di alumnonan ta bahando ta ku e kantidat di hende ku ta nase na Aruba e delaster 15 aña ta bahando. Un otro motibo ta ku hopi alumno despues di e skol básiko, ta keda kas of ta buska trabou.
Tambe nos por konstata ku hopi mas alumno ta bai Havo of ETAO i varios biaha tin alumno ta bishita e skol robes. Antes bo por a ripara ku tin hopi alumno ku ta biba na Noord ku tog kier bishita Mater Dei huishoudschool na Playa.
Dor di palabrashonan estrikto entre en direktivanan di e diferente huishoudskolnan esaki no tabata por mas. Un alumno mestér bishita un huishoudskol ku ta keda den su besindario.
Na Paso Sigur tog e kantidat di alumnonan a keda baha i asta gobierno insular di Aruba i departamento di enseñansa a disidi ku e aña eskolar 1982-1983 lo no tin un "eerste klas" mas i poko poko e huishoudskol lo wordu será, ku tur su konsekuensianan. Esei tambe gobierno a komprendé i Paso Sigur lo haña un otro futuro.

Futuro nobo M.B.O.

E problemanan ariba meshona tabata konosi pa e direktiva i e maestronan di Paso Sigur. Nan tabata sa ku algo mester a wordu hasí pa proteha e skol di nan. I hopi a wordu papiá ku gobierno i departamento di enseñansa i e direktiva di skol SKOA. Nan tur ta para hopi positivo pa Paso Sigur kontinua i haña un futuro nobo.
Paso Sigur lo por bira un Middelbaar Beroeps Opleiding, unda tur e ofishinan ku tin di haber ku kuido lo wordu sentralisá. Kier men ku tur estudio avanzá, despues di tres aña di huishoudschool, lo wordu sentralisá na e Paso Sigur.
E direktiva i e maestronan tá prepará pa e kambio aki. Diferente di e maestronan ta hasiendo kursonan pa nan haña nan "tweede graads bevoegdheid".
Varios oranan despues di skol e direktiva i e maestronan di Paso Sigur ta sinta na mesa pa prepara leerplan pa e diferente estudionan ku lo bini aserka.
Ya nos a mensioná e Opleiding Verzorgende Beroepen. Esaki lo bira un kurso di tres aña. Un otro kurso ku lo start ta esun di "asistente di botikario" pa kual tin bastante pedida na Aruba. E "leerplan" pa e kurso aki a wordu kompilá ku informashon di Merka i di Hulanda.
Tambe lo start un kurso di "asistente di dentista" pa kual varios kombersashonnan a wordu hibá ku dentistanan lokal. Huntu ku dentistanan un "leerplan" a wordu kompilá. Tambe a wordu papiá tokante un kurso pa "gezinsverzorging". E alumnonan ku kaba e estudio aki lo por yuda famianan unda por ehempel un mama ta malo.
Un kurso ku tambe a wordu menshona ta esun di laborant.
Tambe lo por wordu sentralisá e kurso di "naaister" i di "verkoopster".
Un kos ta sigur, direktiva i maestronan di Paso Sigur ta bon prepará pa kuminsa e aña eskolar entrante ku e Middelbaar Beroeps Opleiding. Tog no ta sigur ainda si tur e plannan lo sigui aña entrante. E gobierno insular di Aruba no por disidi te ainda kiko lo pasa otro aña.
Tin rumor ku gobierno atrobe lo usa e argumento ku no tin plaka pa finansia nesesidatnan den enseñansa.
Tambe SKOA mester bringa mas duro i "back up" e skol ku e ta representa. E miembronan di SKOA mester bishita Paso Sigur mas frekuentemente i pasa e skol informashon importante na ora.

Paso Sigur eksito

Kua persona lo no ta orguyoso si e por a yuda lanta e M.B.O.-opleiding aki na Aruba, un posibilidat nobo pa nos muchanan aki i di otro islanan pa por sigui studia den e ramonan ariba mensioná.
Of gobierno ta laga Paso Sigur muri poko poko, laga e skol bashi pa e wordu destrui despues. I kiko lo pasa ku tur e maestronan ku lo keda sin trabou?
Ta imposibel ku un gobierno ku ta traha seriamente pa e pueblo su futuro por laga un kos teribel asina pasa ku nos enseñansa. Nos ta keda optimista i lo sigui e desaroyonan di serka. Un aña ku basta inseguridat ta warda e personal di Paso Sigur.
M.B.O. *mester* bini na Noord. Tur e hendenan responsabel pa esaki bira realidat, mester pone man na obra i tuma un desishon pósitivo pa tur kos keda kla i Paso Sigur por kuminza otro aña ku nan M.B.O.
Nos di Skol i Komunidat ta desea Paso Sigur tur klase di éksito den e aña entrante. ●

Guatemala, un di e paisnan mas bunita na mundo, e último añanan a bin haya mal fama di un país ku teror i opreshon.
Tur dia ta wordo diskubrí restonan mortal di esnan kontra e regimen militar. Hopi biaha ta trata di maltrato. E interesnan personal di e klase na mando tin mas prioridat riba e interesnan di e pueblo. Apesar ku den e aparato militar na mando ta eksisti sierto diferensianan, mas tanto riba e manera ken mester ehersé e poder, por nota ku no tin ningun sorto di relashon demokrátiko.
Enespesial awor aki e situashon ta birando pió ya ku Guatemala ta wordo involví den e susesonan den Sentro Amerika.
E lucha di tanto Nicaragua i El Salvador ta wordo "lamenta" dor di Merka i Washington ta hasi tur su posibel pa evita ku na Guatemala e pueblo lo lanta i disidi pa skoge su mes un rumbo.

muri den un aksidente di outo, pero su kurpa tabata mustra markanan di maltrato i slá. Dia 26 di mei e derechistanan a mata Carlos Rene Recimos Sandoval, profesor den "strafrecht" i abogado. E siguiente luna, dia 22 di juni Belte Villatoro Cabrera, reportero i miembro di e sindikato di Komunikashon Sosial, a wordo sekuestrá. E siguiente dia nan a haya su kadaver. Dia 28 juni a toka turno n'e gobernador di San Jose Pinula, Miguel Cifuentes Mendez. E tabata konosí komo un polítiko honesto i tabata kontra e mandatarionan militar i e rikonan. Den e anochi di 23 pa 24 di juni nan a sekuestra e studiantenan Maria Mendoza, Julio Fernando Alvarado i Carlos Roberto Moreno pa despues asesinánan.
Dia 19 di juli Mgr. Juan Gerardi, obispo di El Quiché, a logra skapa di un atentado di e ehérsito, ora e tabata na kaminda pa San

partido politiko (PSD i FUR) i e organisashon sindikal CNUS.
Na komienso di añanan sesenta eks-ofisialnan di ehersito, manera Turcios Lima i Yon Sosa, a lanta gruponan di gueriyero fuerte. Na final di e dékada ei e kampaña anti-gueriyero a bira mas grandi i fuerte i e gobierno di Guatemala a logra di deshasi di varios movimiento pa gran parti. Ta te despues, den e segundo mitá di e dékada di setenta, e movimiento gueriyero a bolbe kuminsa operá. Al momento tin kuatro movimiento aktivo. E "Partido Guatemalteco de Trabajadores" (PGT), un partido komunista, a lanta na 1949 i na 1954 nan a wordo obligá di bira un organisashon klandestino. Desde 1961 e lucha armá ta e forma di lucha mas usá. Na '72 e PGT a haya un sla duro ora ful e Komite Sentral a wordo asesiná. Poko tempo pasá un reorganisashon interno a resulta

Asta den un kontinente unda e derechonan humano ta wordo trapá dia den, dia afó, Guatemala ta sobresalí. Pa dia 40-60 hende ta wordo asesiná. For di '78, tempo ku Romeo Lucas Garcia a bin na mando, no tin prisonero politiko mas. Kontrinkantenan di e regimen militar ta wordo matá mesora. Un raport di Amnestía Internashonal di feb. '81 ta hasi menshon ku den e promé 10 lunanan di '80 mas di 3000 hende a wordo asesiná dor di e gobierno militar i otro gruponan di teror derechista. E maltrato i fusilamento aki ta wordo guiá fo'i e Palasio Nashonal bou supervishon direkto di Romeo Lucas Garcia. Kampesino, hurista, reportero, studiante, dosente, miembro di e iglesia progresivo i sindikalista ta entre esnan ku ta bira viktima di e teror derechista aki. Tin masha hopi ehempel mas. Nos por korda e asesinato di e 39 kampesino indjan na e embahada Spañó.
Na juni '80 komo shen kampesino a wordo sekuestrá, pasobra nan ta suponé ku esakinan a partisipá den un welga grandi di e kortadónan di kaña na kuminsamento di '80. Dia 25 di mei asesinonan di gobierno a mata Fransisco Sisimit Paz, reportero i dosente. Gobierno kier a krea e impreshon ku el a

Antonio Ilotenango pa sirbi un misa. Pastónan stranhero manera Pater Voordeckers di Turnhout, Belgika, tambe ta bira viktima di e opreshon aki. E gruponan di teror ta parse di ta gusta skohe e sindikatonan i nan miembronan komo nan viktima. Dia 20 di juni e derechistanan ta mata Edgar Rene Aldoma, miembro di e sindikato di Coca-Cola. Esakinan ta un parti chikito di e tantisimo viktimanan.

Mara na interesnan stranhero

E motibonan pa e opreshon aki ta simpel. E derechistanan kier hinka miedo den e pueblo, ya ku e ora ei e hendenan no ta mete nan mes den politika. Na Guatemala politika ta asunto di e gobierno, esnan ku hopi propiedat i e empresanan stranhero. Nan kier evita pa Guatemala bira un di dos Nicaragua den tur sentido. Pero e sistema di torturá i fusilá ta hayando un otro efekto. Pa mas ku un aña e movimiento di gueriya ta hayando mas i mas apoyo di e poblashon. Na '79 e "Frente Democratico Contra la Represion" (FDCR) a wordo fundá. E frente aki ta representa un kantidat di 140 organisashon, 2

den un kiebra. E grupo nobo no ta wak e lucha arma komo esun korekto.
"Fuerza Armada Revolucionario" (FAR), lantá na 1962, tabata aktivo den añanan '64-'66. Nan tabata sekuestra mas tanto hendenan politikamente importante. E "Ejército Guerillero de los Pobres" (EGP) a lanta fo'i PGT, FAR i algun hende nobo. "EGP" ta e movimiento ku ta mas aktivo. E "Organisación Revolucionario del Pueblo Armado" (ORPA) te ku na luna di sept. '79 a kuminsa funshona. ORPA su aktividatnan ta mas tanto podera finkanan i parti pamfletanan na spaño i algun idioma indjan. E organisashon gueriyero aki i otro organisashonnan similar ta forma un menasa pa e mandatarionan militar i e rikonan. Guatemala ta un país ku politikamente i ekonomikamente ta depende hopi di paísnan den eksterior (enespesial di Merka) i asina nan kier tené tambe. Normalmente 65% di e eksportashon ta produktonan di agrikultura; kòfi, bakoba, katuna.
Un kuarto parti di e entradanan di e estado ta bini di e impuesto riba e produktonan di eksportashon. Mas o menos 30% di e eksportashon ta bai Merka. 80% di e invershonnan ta bini fo'i Merka. Te ku poko tempo pasá

Guatemala tambe tabata wordo konsiderá un di e repúblikanan produktor di bakoba. Pero esei a kambia awor. For di añanan sesenta e invershonnan ta mas tanto riba tereno industrial i masha poko den agrikultura.

"Nikkel" ta wordo eksplorá dor di EXMIBAL, un filial di Hanna Mining Company, ku ta un empresa amerikano i tambe International Nickel Company (INCO) un empresa kanades-amerikano ku ta poseé mita di e industria di nikkel den oeste. Un filial di INCO, esta Centram-Zamora i e empresa luxemburgo-amerikano Basic Resources, tin konseshónnan di petroleo ku ta hopi desbentahoso pa Guatemala. Na aña '75 a bin un lei di petroleo ku ta kontene hopi mas bentaha pa Guatemala. E kontraktnan ta kore pa 25 aña só (promé tabata pa 70 aña) i despues di e kontrakt tur kos ta bira propiedat di e estado.

Komo impuesto e estado ta haya 50% di e azeta i ora di firma e kontrakt 1 miyon di dòlar ta bai pa e estado. Di akuerdo ku e lei aki tres empresa a haya terenonan grandi na Franja Transversal del Norte i na Petén pa eksplorashon i eksplotashon. Nan ta: 1. Hispanica de Petroleo, un empresa spaño; 2. Getty Oil (Merka); 3. Un konsorsio di Texaco i Amoco (Merka).

Merka a sigurá tur su interesnan awor na Guatemala, di e mesun manera ku United Fruit Company a hasi den pasado i Merka kier pa esaki keda asina. P'esei Merka ta sostene e lucha kontra di "komunismo". Reagan, e presidente aktual di Merka, sí no ta sigi pasonan di su antesesor Carter. Carter a kanselá su ayudo militar i finansiero-ekonomiko na Guatemala ya ku e derechonan humano tawata wordo violá.

Garcia i su gruponan militar priva

Pa hopi tempo e gobierno Guatemalteko a laga di konose ku e teror den e país ta debí na un pleito formal entre gruponan ultra-derechista i gruponan ultra-iskierdista. Sinembargo varios rapòrt ta mustra ku aki ta trata di un bon koperashon entre gruponan ultra-derechista di un banda i e gobierno i polis di otro banda. Un ehempel di esaki ta e organisashon di teror "Mano Blanco" ku ta wordo finansiá pa e partido politiko ultra-derechista M.L.N. (Movimiento de Liberación Nacional). Lider di e partido politiko aki ta e eks-presidente Mario Sandoval Marco. E tin masha hopi kontakto ku komersiante rikonan na El Salvador. M.L.N. ta kai bou di mes kategoria ku e otro organisashonnan di teror manera "Esquadron de la Muerte" i ESA (Ehérsito Secreto Anticomunista) ku tin e mal fama di publika lista di su futuro viktimanan. Awendia 12 di e gruponan para-militar aki ta eksisti. Ta wordo bisá ku hopi nomber ta ser usá pa e mesun grupo of ku e gruponan tin bon relashon ku otro.

E pokonan ku a sobrebibí di e tantísimo sekuestronan ta bisa ku na e interogashon, ofisialnan di e ehérsito sá ta presente. Komo protèsta kontra e hechonan aki e vise-presidente kristián-demokratiko Villagran Kramer a tuma su retiro. Nèt despues di tal retiro un sekretario di prensa di ministerio di asuntonan interno, Elias Barahona, a disidi di no regresa Guatemala mas despues di un estadia na Panama. Sinembargo su persona a hasi deklarashonnan ku a deskredita e gobierno Guatemalteko. Barahona ta miembro di E.G.P. i a infiltrá den e gobierno pa haya sa kiko ta sosediendo eiden.

Na un konferensia di prensa Barahona a deklará ku presidente Garcia, hunto ku kuater otro general i e minister di asuntonan interno, kolonel Donaldo Alvarez Ruiz, ta guiando dos organisashon para-militar, esta E.S.A. (Ehérsito Secreto Anticomunista) i e "Esquadron de la Muerte". E tarea di Barahona tabata pa krea e impreshon serka e pueblo ku e violensia tabata konsekuensia di e pleito entre e gruponan ultra-derechista i ultra-iskierdista.

Algun persona prominente na Guatemala (e.o. Mario Sandoval Alarcon) tin kontakto ku C.I.A. Alabes Barahona a trese padilanti ku Guatemala a tuma dos mil eks-soldá di e "Guardia Nacional" di Nicaragua pa asina i reforsa e ehérsito.

General Rodriquez, minister di defensa, a bin ku un plan pa kuminsa ku un lucha hunto ku e militarnan di Honduras kontra di El Salvador, si en kaso e gueriyeronan gana e bataya einan. Tambe kontra nicaragua tin un plan similar, pero riba plaso largo.

Relashoná ku esaki presidente di Guatemala Lucas Garcia, General Policarop di Honduras i un miembro di e gunta salvadoreño tabatin un enkuentro sekreto na e frontera.

Guatemala no tabatin bon relashon ku Merka e tempo ei (Carter tabata na mando) i supuestamente mester a kumpra arma na Israel, meskos ku Somoza a hasi na Nicaragua. Segun Barahona tabatin 5 mil skopèt di marka "Galal", dies-sinko avion di transporte "Arava", sinko helikopter i hopi mas material di Israel. Israel tambe tabata manda advisornan riba tereno "anti-esturbio". Mas o menos 175 polis i soldá di Guatemala a haya nan "training" na Chili. Dos shen otro a sigui kursonan na Argentina (e.o. sistema di interogashon).

"Guatemala Connection"

Na februari '81 a sali un dokumento importante. Den un "memorandum" ekstenso Allan Nair, ku ta un investigadó di "Council of Hemispheric Affairs" (COHA), a trese padilanti e lasonan estrecho ku tin entre e advisornan mas importante di Reagan i gruponan ultra-derechista na Guatemala.

E dokumento aki tabata kontene kantidat di entrevista ku komersiantenan di Guatemala ku ta oprimí e pueblo i nan "close-friends" den e ekipo di Reagan. For di e kombersashonnan aki a sali e konklushon ku e gobierno di Lucas Garcia por konta ku ayudo politiko i militar di e presidente di Merka.

E "Guatemala Connection", ku ta nomber di e dokumento aki, ta resultado di e ayudo ku e derechistanan na Guatemala a hinka den e kampaña di Reagan (lokual segun leinan di Merka ta ilegal).

Komersiantenan i funshonarionan di Guatemala, ku ta involvi den e "Esquadron de la Muerte", ta bisa ku nan tin un kombenio ku Reagan. E kombenio aki ta ensera ku Merka ta interveni militarmente si ta nesesario. Tambe Reagan tabatin un enkuentro ku dos bosero derechista prominente di Guatemala. Na april '80 varios konsehero di Reagan a bai Guatemala. Durante e bishita di e Konseho di Seguridat Merikano, e generalnan merkano abiertamente a hasi un yamada na nan kompinchinan guatemalteko pa lanta kontra "Komunismo". Na nan yegada na Merka e konseheronan i generalnan abiertamente a defende e "Esquadron de la Muerte". General Gordon Gumma, eks-hefe di e Komando Sentral Merikano i un di e konseheronan mas importante di Reagan, ta deklara ku esei ta e úniko solushon. Mientrastanto e derechistanan na Guatemala ta haya yudansa finansiero na grandi pa propaga un posibel intervenshon militar di Merka na Sentro-Amerika i "Amigos de la Patria", un grupo di komersiante i doñonan di tereno grandi, ta tras di esaki. Nan tin varios empresa di "Public Relations" kontratá manera Patton, Bogg i Blow i Robert Brewster Clark. Tambe nan ta paga "Deaver and Hannaford" 11.000 dòlar pa luna. Esaki ta un empresa di relashon publiko ku ta wordo maneha pa Michael Deaver, un di e advisornan di Reagan.

Fundashon Guatemala pa Libertat di su banda, bou di Roberto Alejos i e komersiante ku mala fama di Coca-Cola, John Trotter, e promé luna di '80 a paga 35.000 dolar na e kompania Mc. Kenzie Mc. Cheyne ku ta establesí na Washington.

Tal kompania a prepará un konferensia di prensa pa e fundashon ya menshoná i a sòru pa un propaganda imenso den Amerika-Sentral pa sostene e kampaña di Reagan. ●

Komité pa Derecho-nan Humano

Past. Hendrikstraat

Riba e portretnan aki nos por mira kon riba esun ariba gobierno ta drechando e desaster ku e truknan di Ho Sing Loy a kousa na Pastoor Hendrikstraat. E truknan mientrastanto ta kore via Bernhardstraat i riba e riba e otro na man drechi, nos por mira e resultado di esaki. Un forma di "werkverschaffing" basta karo! Ta kende ta paga tur esaki? E kompania di e truknan of henter e pueblo pagador di number di outo?

Bernhardstraat

Den e luna di mart 1981, un grupo di hende na Korsou a lanta e Komité pa Derechonan Humano. E grupo aki ta konsisti di hende di diferente sektor di nos komunidat, manera enseñansa, medionan di komunikashon, muhénan organisá i klero. E hendenan aki konhuntamente ta ekspresa nan prekupashon: te ainda, 32 aña despues ku Nashonnan Uní a proklama e Deklarashon Universal di Derechonan Humano na aña 1949, hopi pueblonan no por disfruta di nan derechonan di ser humano. Den hopi pais ta eksisti opreshon i maltrato di esnan ku tin opinionnan diferente. Te ainda, algun di e derechonan mas fundamental no ta wordu realisá.

E Komité a publika e sigiente deklarashon di prinsipio:

Ultimo tempu nos ta haña nos mas i mas konfrontá ku opreshon i eksplotashon di ser humano.
Por nota tambe ku miles i miles di homber i muhé ta sera nan filanan pa lucha pa un mihó futuro pa nan mes i nan yunan.
Un futuro kaminda ta eksistí respet p'e dignidat humano, p'e derechonan fundamental di kada ser humano i kaminda tin

- *un berdadero progreso sosial;*
- *un mihó nivel di bida pa tur hende i;*
- *kaminda tur hende ta liber di nesesidat i miedu.*

Un futuro tambe, kaminda relashon entre pueblonan ta basá riba koperashon i amistat i no riba opreshon i eksplotashon.
Despues di 32 aña ku Nashonnan Uní a proklamá e "Deklarashon Universal di Derechonan Humano", por konstatá ku tabatin sierto progreso. Pero ainda pueblonan di mundu tin un kaminda largu di kana.
Di e 19 pais independiente den e kontinente di Amerika Latino, por lo menos 12 ta sufri bou di régimen diktatorial ku ta goberná pa medio di dekreto, opreshon di derechonan demokrátiko, teror, menasa i tortura.
Derechonan humano ta algo sagrado.
Defensa i promoshon di e derechonan aki, por logra unikamente dor di hiba un lucha konsekuente i tenas kontra tur forsa opresio i anti-demokratiko.
Den esaki tur pueblo mester ta involví. Sea pa motibu di nan situashon real, sea pa motibu di solidaridat.
Solidaridat entre pueblonan ta un kontribushon konkreto na desaroyo di humanidat.
Konsiderando tur e puntonan aki, a disidi pa lanta un Komité ku tin komo meta:
Promove i defende derechonan humano i solidaridat entre pueblonan. →

"Komité pa Derechonan Humano", teniendo kuenta ku e posishon i e situashon di Antia, ta enfoká riba:

1. *Nos propio komunidat.*
2. *Nos region di Karibe i Amerika Latino (sin ekskluí otro parti di mundu).*

"Komité pa Derechonan Humano" tin komo proposito di sali na defensa di pueblonan i nan integrantenan ku ta sufri di opreshon politiko.

E opreshon aki ta stroba e proseso pa yega na un situashon, kaminda ta reina libertat real i kaminda tin oportunidat pa desaroyo igual pa un i tur.

"Komité pa Derechonan Humano" ke logra su meta dor di:

a) Duna informashon.
b) Ofresé sosten moral.
c) Partisipá den akshonnan ouspisiá pa Organo di Nashonnan Uní.
d) Desaroyo di akshonnan apropiá.

E "deklarashon Universal di Derechonan Humano" (N.U. 10 di desember 1948) i otro deklarashon formulá pa Komishonnan di Nashonnan Uní, lo sirbi komo guia p'e "Komité pa Derechonan Humano".

E Komité aki ta funkshoná komo un kolektividat.

Pa realisá su meta, lo krea un "Fondo pa Sosten" i Gruponan di Trabou.

Komité pa Derechonan Humano lo usa komo base pa rekursonan finansiero:

1. *kontribushon,*
2. *donashon,*
3. *otro sistema legal.*

Miembronan ku a lanta e Komité pa Derechonan Humano (segun orden alfabetiko): Bernadette Baroud, Reginald Brazil, Orlando Cuales, Chaco Emerenciana, Margo Guda, Stanley Lamp, Anacelia Middelhof-Ayala, Mila Palm, Charles do Rego, Kees Streefkerk O.P.

Korsou, 18 di mart 1981.

Na nomber di miembronan di "Komité pa Derechonan Humano":

S. M. LAMP
CH. P. DO REGO
K. STREEFKERK

Pa kontakto: K. Streefkerk, Niewindtstr. 23, tel. 23413.

Den e artíkulo aki, nos ta elabora un tiki mas riba e ideanan tras di e deklarashon aki, i tambe riba e funshon ku e Komité por tin pa nos komunidat.

Nesesidat di defensa di derechonan humano den periodo di krisis ekonomiko

Den hopi pais, tambe den Karibe, mayoria di e pueblo ta pober, i ta yama e pais "ekonomikamente subdesaroyá". Den hopi di e paisnan aki, tambe tin opreshon polítiko kontra tur kambio na benefisio di pueblo.

E miembronan di e Komité di Derechonan Humano ta konsiente ku opreshon i pobresa no ta algo natural. Al kontrario. Ta hende a traha e komunidat; ta hende por kambié.

Den añanan setenta, tabatin un prekupashon mundial pa ku derechonan humano. Hopi hende tabata konsiente ku mester hasi algo pa drecha e situashon di e tantísimo pobernan den e paisnan subdesaroyá. (E simpel motibo pa un parti di nan tabata, ku e pobernan lo no sigi asepta nan miseria sin resistensia).

Den diferente pais, pueblonan mes a kuminsa ku kambionan grandi den nan sistema sosial. Nan a skohe pa un desaroyo ekonomiko ku ta benefisia mayoria di e pueblo i no un minoria.

Un di e ultimo pueblonan aki den Karibe ku a skohe un tal rumbo, i a kaba ku opreshon politiko pa por realisé, ta e pueblo di e isla di Grenada.

Tempo ku Jimmy Carter tabata presidente di Merka, e superpoder aki no a interveni abiertamente den e tipo di desaroyonan den nos region. (No ku Merka tabata kontento ku e kambionan!)

Pero for di dia ku Ronald Reagan a sigi Carter e, hunto ku Alexander Haig ta hiba un política nobo: un política di liña duro. Haig ta mira tur kambio pa hustisia sosial komo siñal: "the Russians are coming" ta su lema. Nada mas di derechonan humano! Reagan a stipula. Su gobierno ta apoya i ta sostene gobiernonan antidemohratiko na El Salvador i Haiti; gobiernonan ku, pa via di nan régimen diktatorial, ta mantene un sistema ekonomiko di eksplotashon i pobresa.

Di tur banda, nos por tende kon "kos ta malo ku ekonomia". Tin un krisis ekonomiko ku ta afekta kasi tur pais. Mas i mas hende no por haya trabou; desempleo ta kresiendo. Kompanían an ta keha ku nan ganashinan ta bahando, i asta tin impresa ku ta traha ku perdida. Gobiernonan ta bini ku medida severo. Kostonan di bida ta subi i sueldonan efektivo di obrero ta baha. E medidanan aki supuestamente lo "garantisa" ku e impresanan lo keda opera den e pais en kestion i di tal manera duna oportunidat pa trabou. Tambe, eksigensianan di obreronan tokante nan kondishonnan di trabou mester bira menos, pasobra situashon ta malo.

Pa e kompaníanan esaki ta lógiko: nos tur mester sufri, nan ta bisa. "Nos ta duna parti di nos ganashi, trahadornan ta duna parti di nan sueldo i kondishonnan laboral, i nos klientenan ta paga un preis mas halto. Ku ayudo di nos tur, situashon lo mehora sigur!" Nan no ta bisa kon. Ni admiti ku ni obrero, ni kliente tin falta; ta ken of kiko a kousa e krisis?

Pero sí ta pueblo ku ta karga e krisis ku sigur sigur e no a kousa.

E pobernan di e paisnan subdesaroyá ta sinti e krisis hopi mas tanto ku tur otro hende. P'esei, nan lucha pa mehora nan situashon no por warda. Pero e gobiernonan antidemokratiko lo reakshona duro kontra e lucha aki. Nan posishon ta hopi débil; nan kontesta riba tur movimiento pa hustisia sosial ta un atake feroz.

P'esei, e oponentenan: esnan ku ta lucha pa kaba ku opreshon, i esnan ku ke manten'é, mester enfrenta otro den e período di krisis ekonomiko.

Kontesta di e Komité pa Derechonan Humano lo ta, pa sali na defensa di pueblonan of gruponan di kende nan derechonan fundamental ta wordu perhudiká.

Komité lo hasi esei dor di:

1) Informá pueblo Antiano, i purba yega na un ekspreshon di solidaridat ku e pueblonan oprimí.
2) Ofrese sostén moral, partisipa den akshonnan apropiá.

Importansia di e komité pa nos kumunidat

No solamente dor di apoya pueblonan oprimí den eksterior, e Komité pa Derechonan Humano por hasi un trabou importante. Pa nos komunidat Antiyano mes, e por tin e sigiente funshonnan:

1) Defendé gruponan of hendenan den nos mes komunidat ku ta wordu deprivá di nan derechonan fundamental.
2) Dor di duna informashon tokante situashon den otro paisnan den Karibe, habri bista di nos pueblo, i yuda krea un konsiensia Karibense.
3) Dor di apoyá pueblonan oprimí den region Karibe, sali for di nos isolashon di Karibe. E isolashon ei ta origina den nos historia kolonial.
4) Analisá nos mes situashon i kompar'é ku esun di otro islanan den Karibe. Asina nos tur por kompronde kiko ta nos problemanan berdadero i kiko ta nan solushon.
5) Habri bista di tur hende den nos sosiedat pa importansia di un berdadero koperashon Antiyano i Karibense. ●

GRAWATA

Nos kier a felisita dr. ir. Kas di Piedra (sementoloog) ku e 'bul" k'el a haya for di Hulanda pa su estudio profundo di Portland-sement.

●

Konsehero-general awor, general despues.

●

Mirando e kalidat di e awa riba nos isla nos ta propone un "lodobelasting" pa W.E.B., ku por wordo kitá di e kuenta mensual di awa. Kier men ku pa ougustus W.E.B. no tin nada di kobra.

●

Mayoria di e polítikonan Antiyano no tin nada kontra pa tene e R.T.C. na Hulanda. E dòlar ta bon pará.

●

Den e proksimo welga di SIMAR, B.C. lo buska konseho di Reagan pa solushoná e problema.

●

Pa kombati velosidat halto den trafiko, bestuurscollege a disidí di buska algun eks-kontrolador di trafiko aerio na Merka.

●

Betico a pone algun konsulado na altura di su plannan. Ta visa el a bai buska?

●

E diferensia entre un "stofzuiger" i un moneda di oro ta un "meester in de rechten".

●

The MEPPET-show versus the E(en)-MAN-show.

●

Komeini, komehein, komehenny.

●

Den waf tin un remolkador; den MEP tin un revokador. Tur dos ta hopi karo i tur dos ta pega barko.

Si bo ta interesá pa aboná riba e revista Skol i Komunidat, yena e formulario aki bou i mandé mas pronto posibel pa nos na e sigiente adres:

SKOL I KOMUNIDAT, CHUCHUBISTRAAT 4, ARUBA

Nos ta suplikabo pa manda bo check huntu ku e formulario.
Tambe ta posibel pa depositá e suma riba nos kuenta bankario: A.B.N. nr. 31.47.886.

- -

Si, mi ta interesá pa aboná riba e revista Skol i Komunidat pa e prèis di:

- ☐ *Antiyas:* *NAf. 25,—pa 10 numero*
- ☐ *Hulanda:* *NAf. 25,—pa 10 numero (ku bapor), ku avion NAf. 40,—*
- ☐ *Otro paisnan:* *NAf. 25,—pa 10 numero*

(Por fabor, marke un x den loke ta aplikable pa bo).

NOMBER: ....

ADRES: ....

Por fabor, sea asina bon di NO manda paga via postwissel.

Adhuntu mi ta ☐ *manda un check*
☐ *depositá e suma riba boso kuenta bankario*

E preisnan aki ta konta pa tur aplikashon ku nos ta risibi despues di 1-1-1981. *Firma* ....